

**ANONİM ŞİRKETLERİN SERMAYE ARTIRIMINDA
PAYSAHİBİNİN ŐİRKETTEKİ MUACCEL ALACAĞINI
SERMAYE BORCUYLA TAKAS SORUNU**

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI

**ANONİM ŞİRKETLERİN SERMAYE ARTIRIMINDA
PAYSAHİBİNİN ŐİRKETTEKİ MUACCEL ALACAĞINI
SERMAYE BORCUYLA TAKAS SORUNU***

Prof. Dr. Hasan PULAŞLI**

ÖZET

Son yıllarda anonim Şirketlerin sermaye artırımında, paysahibinin sermaye borcunun Şirketten olan muaccel alacağıyla takas edilmesinin, sıkça rastlanan bir ödeme yöntemi olarak ortaya çıktığı görölmektedir. Şirkete karşı bir alacak mahsup edilerek sermaye artırımının yapılıp yapılamayacağı sorusu, pratikteki birçok sorun nedeniyle öğretide tartışmalara yol açmıştır.

TTK'da sermaye artırımının düzenlendiği 456. maddede, mehz İsvBK m. 650 hükmündeki gibi, kuruluşa ilişkin 343. maddeye atıf yapılmamıŐ olması nedeniyle, mahkemelerin ortak sermaye artırımında alacağının varlığı ve geçerliliğinin bilirkişi tarafından bir raporla tespit edilme başvurularını reddedilmesi üzerine, sorunun çözümlü hakkında İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 15.07.2013 tarihli Bakanlık görüşünde, söz konusu raporun Şirketin atayacağı bir mali müşavirin veya Şirketin bağımsız denetçisinin düzenleyebileceği belirtilmiştir. Ancak bu raporda paysahibinin alacağının varlığı ve geçerliliğini nasıl tespit edileceği belirsiz olduğundan, Şirket sermayesinin tam olarak karşılanmaması riski söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla bu incelemede, pay sahibinin sermaye borcuna mahsup edildiği Şirkete karşı olan talebinin geçerliliği, Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümleri ve vergi kanunları hükümleri dikkate alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca, konuyla ilgili İsviçre hukukunda son yasal düzenlemelerde yapılan değişiklikler de incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sermaye Artırımı, Sermaye Borcu, Ortak Alacağı, Sermaye Avansı, Takas.

(*) Bu "araştırma makalesi" Dergi Editörlüğüne 03.11.2023 tarihinde gönderilmiş olup 18.12.2023 tarihinde yayımlanması kabul edilmiştir.

(**) İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi (hpulasli@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-1618-1291).

ABSTRACT

In recent years, shareholders frequently resort to the set-off of their receivables from the company against their capital contribution obligation, as a payment method in the context of capital increases in joint stock companies. Due to numerous problems in practice, the question as to whether a shareholder's receivable from the company may be set-off against his/her capital contribution obligation has given rise to heated discussions in the doctrine.

Because Article 456 of the Turkish Commercial Code (TCC), which regulates capital increases, does not refer to Article 343 of the TCC relating to incorporation, Turkish courts rejected shareholders' request regarding the appraisal of the existence and validity of their receivables by court-appointed experts. Hence the issue has been addressed by the Ministry Opinion dated 15.07.2013, which states that the appraisal report can be prepared by a certified public accountant or the company's independent auditor. However, there is a risk that the capital will not be fully covered, as it is unclear how the existence and validity of shareholders' receivables will be determined in the mentioned report. This paper aims to examine the validity of shareholders' request from the said company, by taking into account the relevant provisions of the TCC and the tax laws. In doing so, this paper also reviews the recent amendments to Swiss law.

Keywords: Capital increase, capital contribution obligation, shareholders' dues, capital advance, set-off.

GİRİŞ

Son yıllarda ülkemizde özellikle anonim şirketlerde paysahiplerinin sermaye taahhütleri dışında, şirkete ayrıca para vermeleri veya şirketin borcunu ödemeleri nedeniyle şirketin ortaklara borçlandığı ve bedelli sermaye artırımında ortağın bu alacağının, yeni pay alma hakkını kullanmasından doğan sermaye borcuyla takas edildiği görülmektedir. Bunun, sermaye şirketlerinin finansman ihtiyacını karşılamada sıkça kullanılan bir yöntem haline geldiği görülmektedir.

Ortağın şirketten olan ve kaynağı mal, hizmet veya bir ödünç işlemine dayanan alacağının, şirketin yaptığı bedelli sermaye artırımında sermaye borcuyla takas edilebilmesi, Türk Ticaret Kanunu (TTK), Sermaye Piyasası Kanunu'nda (SPKn) doğrudan düzenlenmiştir. Vergi kanunlarında ise, amacı gereği, ortağın şirkete verdiği bir miktar paranın niteliği açısından "örtülü

sermaye” olarak kabul edilip edilmeyeceği; giderek faiz işletilip işletilemeyeceği; faiz ve benzeri ile hesaplanan tutarların kâr payı olarak değerlendirilip “menkul sermaye iradi” olarak vergilendirilmesi konularına ilişkin hükümler yer almaktadır. Ayrıca, hangi şartlar altında faiz işletilmesiyle ilgili bazı hükümler de sevk edilmiştir.

Öte yandan, öğreti ve uygulamada “sermaye avansı” olarak adlandırılan ortağın şirketten olan alacağına sermaye borcu ile takas edilerek ödenmesinde ortaya birçok sakınca ve sorunlar çıkmaktadır. Aşağıda açıklanacağı üzere anılan bu sorunların üstesinden gelinebilmesi için en önemli yöntem, sermaye avansının sermayeye dönüştürülmesinin tamamen hukuka uygun yapılmasıdır; çünkü taahhüt edilen pay bedelinin tam ve gereği gibi ifa edilmesinde, başta şirketin olmak üzere pay sahiplerinin, şirket alacaklılarının, kamunun ve devletin önemli menfaatleri olduğu açıktır. Bu bakımdan, ortağın şirketten olan alacağına, sermaye artırımında yeni pay alma hakkının kullanılmasından kaynaklanan sermaye borcu ile takas edilebilme konusunun sadece TTK ve SPKn hükümleri değil, aynı zamanda Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) ve Vergi Usul Kanunu (VUK) ve ilgili Genelge hükümleri dikkate alınarak incelenmesi gerekir. Çünkü ortağın şirketten olan alacağına geçerliliğiyle ilgili *KVK'nın Seri No:1 Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin “Sermaye Avanslarının Durumu”* başlığını taşıyan m. 10.6.3.1.1 ve *VUK'un Genel Tebliği (Sıra No: 459) m. 4'teki* ortak alacağına “*Tevsik Zorunluluğunun Kapsamı ve Tutarı*”na ilişkin hükümlerindeki koşullar, ortağın sermaye avansı şeklindeki şirketten olan alacağına varlığı, geçerliliği ve takas edilebilirliği, sermaye artırımında, sermayenin tam ve gereği gibi ödenmesi bakımından önem arz etmektedir. Ancak, söz konusu kanunlardaki düzenlemeleri açıklamadan önce, sermaye avansının ortağın şirkete olan sermaye borcuyla takasında ortaya çıkan veya çıkması olası risk ve sorunların ortaya konulmasında yarar vardır.

I. BEDELLİ SERMAYE ARTIRIMINDA ORTAĞIN ŞİRKETTEN OLAN ALACAĞININ SERMAYE BORCUYLA TAKASIYLA İLGİLİ SORUNLAR

Efektif sermaye artırımında, esas sermaye sisteminde genel kurul, kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu kararında, pay sahiplerinin yeni

pay alma hakkı (*Bezugsrecht*)¹ kaldırılmamış veya sınırlandırılmamışsa, her pay sahibi, yeni çıkarılan payları, sermayeye katılım oranında alma hakkını haizdir (TTK m. 461/1, m. 591/1). Ortağın yeni pay alma hakkının kullanılmasından doğan sermaye borcunun ödenmesi, kural olarak şirketin banka hesabına yatırılarak gerçekleşir. Ancak, sermaye artırımından önce ortağın mal, hizmet veya ödünç işlemine dayanan alacağı muaccel ise, bu durumda ortağın sermaye borcunun şirketten olan bu alacağıyla takas edilerek ödenebilmesine kanun izin vermektedir. Bu yöntem eTTK döneminde de kabul edilmekteydi. Nitekim *Yargıtay 11. HD'nin 20.1.2012, E. 2010/7733, K. 2012/525 sayılı kararında*, sermaye artırımında bir ortağın şirketten olan alacağının takas edilerek sermayeye dönüştürülebileceğine ilişkin yerel mahkemenin, “*bilirkişi raporu doğrultusunda davalı şirketin makine alımı yaptığı ve bu suretle borçlandığı, gereksiz yere alacaklılara faiz ödememek ve piyasada borçlu almasını gerektirmeyecek şekilde sermaye artırımına gittiği ve borcun büyük kısmının şirketin %80 payının sahibi bulunan A... A.Ş.'ye ait olduğu, sermaye artırımının %80 oranındaki kısmının para ödenmeden takas, mahsup yolu ile yapılacak olmasının davalı ve ortaklarının yararına bulunduğu, sermaye artırımının azlığı zarara uğratmak amacı ile değil şirketin borçlanmasını önlemek ve kârlılığını sağlamak amacı güttüğü, alınan sermaye artırım kararının TTK'nın 381.maddesinde düzenlenen iptal edilebilirlik şartlarını taşımadığı*” gerekçesi ile davaları reddeden kararını onamıştır².

Yukarıda anılan Y. 11. HD'nin kararındaki görüşüne, olayın özelliği açısından katılmakla birlikte, TTK'daki hükümler dikkate alındığında, söz

(1) Belirtmek gerekir ki, TTK'da, sermaye artırımında her pay sahibinin sermayeye katılım oranında yeni çıkarılan payları alma hakkı hatalı olarak 461. maddenin “üst başlığı” ve 2. fıkrası ile 591. maddenin üst başlığında “*rüçhan hakkı*” olarak ifade edilmektedir. Oysa rüçhan hakkı (*Vorrecht*), yeni çıkarılan payları diğer pay sahiplerine nazaran öncelikle alma almaya ilişkin bir imtiyaz olup, ilk esas sözleşme ile veya daha sonra genel kurul kararıyla esas sözleşme değişikliği yapılarak (TTK m. 421/3-b) belirli bir paya veya pay grubuna tanınabilmekte, buna karşın, kanundan doğan yeni alma hakkında, hiçbir pay sahibinin diğer pay sahiplerine nazaran bir üstünlüğü veya önceliği söz konusu değildir. Dolayısıyla yeni pay alma hakkı ile rüçhan hakkı eş anlamlı kullanılamaz. Bu konuda bkz. *Pulaşlı, H.: Anonim Şirketlerde Yeni Pay Alma Hakkı, Rüçhan Hakkı ve Kâr Payı Hakkına İlişkin Önemli Sorunlar*, Batider 2023, C. XXXIX, S. 2, s. 237-274.

(2) Kazancı içtihat bankası. Aynı yönde, 11. HD, 13.2.2015, E. 2014/16339, K. 2015/1909.

konusu olan bedelli sermaye artırımında, paysahiplerinin yeni alma hakkının kullanılmasından kaynaklanan sermaye borcunun şirketten olan muaccel alacağıyla takas edilerek ödenmesinde önemli bazı sorunlar ortaya çıktığını belirtmek gerekir.

1. Birinci Sorun

Kuruluşun aksine, sermaye artırımında şirket borcunun, yani paysahibinin alacağının varlığının, gerçekliği ve geçerliğinin tespitinin kim tarafından yapılacağı hakkında kanun sessiz kalmaktadır. Kuruluşta bunun şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince atanacak bilirkişilerce yapılacağı öngörülmesine rağmen (TTK m. 343/1), sermaye artırımında şirketin borcunun varlığı, gerçekliliği ve geçerliğine ilişkin değerlemenin kim tarafından yapılacağına ilişkin açık bir hüküm olmadığı gibi, kuruluşa ilişkin TTK m. 343 hükmüne de (maalesef) yollama da bulunulmamıştır. Bu nedenle, uygulamada, sermaye olarak konulan muaccel³ alacağın varlığına ve geçerliliğine ilişkin tespit için mahkemeye başvurulduğunda, mahkemelerin sermaye artırımında kanunda böyle bir hükmün bulunmadığı gerekçesiyle mahkemelerin taleplerin reddine karar vermesi üzerine, sorunun çözümü için ilk

(3) Vadesi gelmemiş alacakların sermaye olarak konulmasına kanun izin vermemektedir (TTK m. 342/1). Yasanın bu açık ifadesine rağmen, *Conkar*, vadesi gelmiş bir para alacağının sermaye olarak taahhüt edilmesi ve böylece tahsil işinin ortaklığa bırakılması, diğer ortaklar bakımından alacağın tahsil edilebilirliği noktasında şüphe uyandıracak bir tercihtir ve dolayısıyla karşılaşılması da düşük bir ihtimal olduğu nedeniyle, özellikle *para alacakları söz konusu olduğunda aslolan vadesi gelmemiş alacağın sermaye olarak konulması gerektiğini* ileri sürmektedir (*Conkar*, M. H.: Anonim Ortaklıkta Aynı Sermaye, İstanbul 2015, s. 143). Bu görüşe katılmak mümkün değildir; çünkü yazar, öncelikle müeccel alacağın devredilebilmesi ve alacağın gerçek/somut ve parayla ölçülebilir/ifade edilebilir bir değer teşkil etmesi, bunun alacağın vadeli olup olmamasına değil, borçlunun yapacağı ödemenin ifa zamanına ve ifanın güvenilirlik derecesine bağlı olduğu noktasından hareket etmesi, sermayenin korunması ilkesini (TTK m. 480) tamamen göz ardı etmektedir. Vadesi henüz gelmemiş alacağın sermaye olarak konulması halinde, kuruluşta şirketin sermayesinin tam ve kesin olarak oluşmadığı gibi, kısmi ödemenin söz konusu olması halinde de, alacak henüz tahsil edilmediğinden, kısmi ödeme de eksik olduğundan, şirketin tescilinin yapılması da mümkün olamaz. Ayrıca, vadesi gelmemiş alacağın vadeye kadar geçecek dönemde şirket sermayesinin belirsiz kalmasına yol açacağı ve vadenin uzatılması olasılığının bu belirsizliği daha uzun sürelerle de yayabileceği gerekçeleriyle, vadeli alacağın sermaye olarak konulmamasını düzenleyen kanun hükmünün olumlu bulan *Manavgat*'ın görüşünü de eklemek yerinde olur (*Manavgat*, Ç./Kırca, İ./Şehirali Çelik, F. H.: Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, s. 352).

olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 15.07.2013 tarihli Bakanlık görüşünde, öncelikle “*alacakların sermayeye ilavesi*”nin TTK bakımından mümkün olduğu sonucuna ulaşılmakta; sonra bu halde bir aynı sermaye taahhüdünün mevcut olduğu ve dolayısıyla sermayeye eklenecek alacaklara da TK m. 343 uyarınca değer biçilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak Bakanlık görüşünün yayınlanmasından kısa süre sonra mahkemelerin söz konusu ortak alacağının değerlendirilmesi ile ilgili olarak bilirkişi atanması taleplerinin reddetmeye devam etmesi üzerine, sorunun çözümü için şirketlerin İç Ticaret Genel Müdürlüğüne başvurulması üzerine, kurum bu kez 27.09.2013 tarihli Genelgesinde, pay sahibinin şirketten olan alacağını yine aynı şirkete sermaye artırımında aynı sermaye olarak getirmesi durumunda, TTK m. 343 uyarınca mahkemece atanacak bilirkişinin hazırlayacağı raporun yanı sıra, “*yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporu ya da denetime tabi şirketlerde denetçinin bu tespitlere ilişkin raporunun da ibraz edilebileceği*” belirtmiştir. TTK’nın emredici nitelikteki m. 343 hükmüne bir istisna getiren Bakanlığın bu Genelgesi her ne kadar pratikte yaşanan bilirkişi sorununu çözmeyi amaçlasa da, normlar hiyerarşisine aykırı olup, geçersizdir⁴. *Daha önemlisi, mahkeme tarafından atanan bilirkişinin değerlendirme raporuna itiraz edilmesi ve düzeltilmesi; gerektiğinde yeni bir bilirkişinin atanması mümkün iken, özellikle kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulunun sermaye artırımında seçtiği ve görevlendirdiği mali müşavirin veya şirket denetçisinin daha baştan pay sahipleri tarafından bilinmesi ve onun düzenlediği raporuna itiraz edilme olasılığı yoktur, çünkü pay sahiplerinin böyle raporun varlığından bilgi sahibi olmaları mümkün değildir.* Bu durum, sermaye borcunun ödenmesinde takas edilecek ortağın alacağının kaynağı, gerçekliği ve geçerliği açısından sorun yaratacağı ve bunun da özellikle sermayenin tam ödenmesine aykırı olacağı gibi, azınlık pay sahipli-

(4) Göksoy, Y. C.: Sermaye Şirketlerinde Ortakların Şirketten Alacakları ile Bu Alacakların Sermayeye İlavesi Suretiyle Yapılan Sermaye Artırımının Özel Hukuk Açısından Değerlendirilmesi, Regesta 2019, C. 4, S. 1, s. 79; Arıcı, M. F.: Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasağı, İÜHFİM 2015, C. LXXIII, S. 1, s. 319-338 (s. 328, dn. 44). Tekinalp, Ü. (Poroy, R./Çamoğlu, E.): Ortaklıklar Hukuku I, 15. Bası, İstanbul 2021, N. 487a. Yazar, Genelgeyi eleştirerek, TTK m. 342 karşısında, mahkemelerce değer biçilmemiş alacakların, bu raporlardaki değerlerle aynı sermaye olarak konulmasının, TTK m. 342’nin açık hükmü karşısında sermaye artırımının geçersizliği iddialarına yol açabileceğini ileri sürmektedir.

lerinin de aleyhine olduğu açıktır. Bu nedenle, TTK m. 457/2-a⁵ ve m. 583/5 hükümlerinde, bilirkişi atamasına ilişkin TTK m. 343 hükmüne atıf yapılmasıyla⁶ sorun çözülebilecek ve mahkemeler artık bu konuda bilirkişi atanması taleplerini reddedemeyeceklerdir.

2. İkinci Sorun

Sermaye borcunun ödenmesinde takas edilecek alacağın şirketin yönetiminde bulunan hakim pay sahipleri tarafından yapılmasıyla ilgilidir. Öncelikle belirtelim, YK üyesi ve aynı zamanda imza yetkisini haiz olan hakim pay sahibinin sermaye artırımında kullanılmak üzere şirkete verdiği *sermaye avansının*, şirketle yaptığı bir sözleşmede hem şirketi temsil etmesi hem de kendisinin kişisel olarak yer alması, temsilcinin kendi kendisiyle sözleşme yapması (“*Insichgeschäft*”), (“*Selbstkontrahierung*”) nitliğinde olup, bu sözleşmenin kural olarak geçersiz olduğu kabul edilmektedir⁷. Bu sorun, özellikle hakim pay sahibinin yönetim kurulunda görevli ve aynı zamanda temsil yetkisini haiz olması halinde söz konusu olmakta ve artırılan sermayenin tam olarak ifa edilmemesi tehlikesi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, sermayenin bu sakıncalı durumun bertaraf edilmesi için, sermaye artırımında sermaye avansının pay sahibinin sermaye borcuyla takası edilebilirliğine ilişkin mevzuattaki çeşitli hükümlerin incelenerek bir sonuca varılması gerekir.

(5) TTK'daki bu açık hükme rağmen bkz. *Yüce, A. A.: Anonim Şirketlerde Sermaye Borcunun Takas Ödenmesi*, Doktora Tezi, Kayseri 2020, s. 72 vd. *Yazar*, sadece limited şirketlere dair TTK m. 583/5 hükmünde genel bir ifade ile esas sermaye payı bedellerinin bir alacağın takası yoluyla da ödenebileceğini ve Türk hukukunda bakiye sermaye borcunun takas yoluyla ödenmesine doğrudan cevaz veren bir hüküm bulunmadığını belirtilmektedir. Oysa anonim şirkete sermaye artırımında yönetim kurulunun beyana ilişkin TTK m. 457/2-a hükmünde açıkça alacağın takasından bahsedilmektedir.

(6) Mevzuatın 652c hükmünde, *taahhüt edilen sermayenin ödenmesi, sermaye artırımının düzenlediği kanunda aksi öngörülmemişse, taahhüt edilen sermayenin ödenmesinin kuruluşa ilişkin hükümlere göre yapılacağı* öngörülerek, sorun çözülmüştür.

(7) BGE 126 III 361, E. 3a “*Doktrindeki baskın görüşe ve İsviçre Federal Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarına göre, bir temsilcinin kendi adına şirket ile sözleşme yapması temelde kabul edilemez, çünkü böyle bir işlem olağan olarak çıkar çatışmalarına yol açar ve bu nedenle bu işlemin şirketin amacı kapsamına girmediği belirtilmektedir*”. Yönetim kurulu üyesinin şirketler kendisi arasında yaptığı sözleşmeye ilişkin çifte temsile için, *Pulaşlı, H.: Şirketler Hukuku Şerhi*, 4. Baskı, Ankara 2022, C. IV, § 61, N. 17 vd. Aynı yönde Urteil Obergericht Kanton (SH) vom 25.8.2017, 10/2015/2.

II. ORTAKLARIN ŞİRKETTEN OLAN ALACAĞI İLE YENİ PAY ALMA HAKKINDAN DOĞAN SERMAYE BORCUNUN TAKASINA İLİŞKİN MEVZUATTAKİ DÜZENLEMELER

1. Türk Ticaret Kanunu'ndaki Düzenlemeler

TTK m. 358'de pahasahiplerinin, sermaye taahhüdünden doğan vadesi gelmiş borçlarını ifa etmedikçe, şirkete borçlanamayacağı öngörülmele birlikte, şirketin ortaklarından borçlanmalarını yasaklayan veya kısıtlayan bir hüküm olmadığı gibi, aksine kanunda ortakların şirketten olan muaccel alacaklarının⁸, bedelli sermaye artırımında yeni pay alma hakkının kullanılmasından doğan sermaye borcu ile takas edilerek ödenebileceği, anonim şirketlerde sermaye artırımının düzenlendiği TTK m. 456 hükmünde değil⁹, yönetim kurulunun beyanına ilişkin TTK m. 457/2-a'da ve limited şirketlerde de m. 583/5 hükümlerinde açıkça düzenlenmiştir¹⁰. Ancak, konuya ilişkin daha açık düzenleme, limited şirketlere ilişkin m. 583/5'deki, "esas sermaye payının bedeli, şirket sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde, ... *bir alacağın takası yoluyla ... ödenir*" hükmüdür. Benzeri düzenleme anonim şirketin sermaye artırımına ilişkin 456. maddesinde yer almamakla birlikte, konuya ilişkin yönetim kurulunun TTK m.457/2-a uyarınca düzenleyeceği beyanda, "bir borcun takası söz konusu ise, bu borcun varlığı, geçerliliği ve *takas edilebilirliğinin* ... belgeli ve gerekçeli açıklamalar yer alır" şeklinde ifade edilmekte ve şarta bağlı sermaye artırımına ilişkin olarak da TTK m. 463/2'de, "*sermaye ... sermaye borcu takas yoluyla yerine getirildiği anda ve ölçüde kendiliğinden artar*" şeklinde belirtilmektedir. Bu durumda, hem anonim şirketlerde sermaye artırımında yönetim kurulunun TTK m. 457/2-a bendine göre düzenleyeceği beyanında

(8) Vadesi gelememiş alacakların sermaye şirketlerine sermaye olarak konulmasına konusundaki açıklama için bkz. yukarıda dn. 3.

(9) Bunun nedeni, sermaye artırımının düzenlendiği İsvBK m. 652c'de, *taahhüt edilen sermayenin ödenmesinde, kanunda aksi düzenlenmemişse, kuruluşa ilişkin hükümlerin uygulanacağı öngörüldüğünden*, sermaye artırımına ilişkin İsvBK m. 650'de "alacağın takasına ilişkin hükme" yer verilmemiş olmasıdır. TTK'da, sermaye artırımında taahhüt edilen pay bedellerinin ödenmesinde, İsvBK m. 650c'de olduğu gibi, kuruluşa ilişkin m. 343/1 hükmüne atıf yapılmaması bir eksikliktir.

(10) Sermaye şirketlerinin yanı sıra, şahıs şirketlerinde de ortağın alacağını sermaye borcu ile takas edebilmesi mümkündür (kollektif şirkette TTK m. 242/3, komandit şirkette TTK m. 327/1).

hem de limited şirketlere ilişkin TTK m. 583/5'te nakdi sermaye borcunun ifası yöntemleri arasında “*takasa*” yer verildiğinden, ortağın şirketten olan alacağını ile yeni pay alma hakkının kullanılmasından kaynaklanan sermaye borcunun ile takas edilmesinde, ortağın *nakdi sermaye koyduğu kabul edil-melidir*¹¹. Ortağın şirketten olan alacağının, ekonomik açıdan aynı sermayeye

(11) Bkz. *Pulaşlı*, H.: Şirketler Hukuku Şerhi, 4. Baskı, Ankara 2022, C. I, § 7, N. 78; *Manavgat (Kırca/Şehirli Çelik)*, s. 345: “*ortağın şirketten olan alacağını, sermaye koyma borcuyla takas etmesi de pay bedelinin nakden ödenmesi sonucu doğurur*”; *Göle*, C.: Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Borcu ve Bu Borcu İfade Temerrüt, Ankara 1976, s. 52; *Göksoy*, s. 72; *Arıcı*, s. 328. *Yazar*, TTK'da takasın koşullarının oluşturulması kaydıyla tüm ticaret şirketlerinde ve bu arada sermaye şirketlerinde takas yöntemi ile (nakdi) sermaye borcunun ifasına cevaz vermiştir (TK 242/3, 327/1-c.2, 457/2.a, 463/2, 565/2, 583/5). Anılan hükümler uyarınca, alacakların sermayeye dönüştürülmesi ve (nakdi) sermaye borcunun ifasının aynı sermaye olarak nitelendirilmesi bile doğru olmayacağını yerinde olarak belirtmekte, ancak yazar daha önce yayımlanmış “Alacak Hakkının Anonim Ortaklığa Sermaye Olarak Taahhüdü, İstanbul 2003” adlı doktora çalışmasında, *alacak haklarının “nakit dışı” sermaye taahhüdü olduğunu* ileri sürmüştür (s. 89-90). Karşı görüşteki *Ayoğlu*, önce “*paysahibinin ödünç nakdinden kaynaklanan ve sermaye avansı olarak isimlendirilen alacağı ile nakdi sermaye borcundan doğan borcu ile takas edilmesinde aynı sermaye taahhüdünden bahsedilmesinin mümkün olmadığını, aslında nakdi nitelikte bir sermaye taahhüdünün, bir ifa yöntemi olan takas yoluyla yine nakden ödenmesinin söz konusu olduğu*” belirtmektedir (*Ayoğlu*, T.: Sermaye Avansı Kavramı Üzerine Düşünceler, Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan, İstanbul 2017, s. 29); ancak daha sonra, “*kural olarak ‘nakdi sermaye’ kavramına sadece paranın gireceğini; paranın dışında kalan tüm ekonomik değerlerin aynı sermaye olarak kabul edileceğini*” ileri sürmektedir (s. 44, dn. 20). Aynı yöndeki İsviçre Federal Mahkemesi kararına göre (BGE 87 II 169, E.5), “*Die nach schweizerischem Recht zulässige Verrechnung einer Gläubigerforderung mit der Liberierungsschuld des betreffenden Gläubigers stellt übrigens - entgegen der Annahme der Vorinstanz und der Klägerin - keine Sacheinlage dar.* (İsviçre hukukuna göre, geçerli olan paysahibinin şirketten olan alacağının pay borcuyla takası, -davacının ve ilk derece mahkemesinin aksine- aynı sermaye değildir)”. Karşı görüş, *Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)*, Ortaklıklar Hukuku I, N. 487a. *Yazar*, ortağın sermaye şeklinde ortaklığa koyacağı *alacağın nakdi sermayeye benzer gibi görünmesine rağmen bir aynı sermaye olduğunu* ileri sürmektedir. Bir kere, senetli alacak “ayın” değil, doğrudan bir “*para*” alacağını içermektedir. TMK açısından “senet” bir taşınır olarak nitelendirilmekle birlikte, taşınırın malikin elinden iradesi dışında çıkması halinde o şeyi elinde bulunduran herkese karşı beş yıl içinde taşınır davası açabilirken (TMK m. 989/1), para ve hamiline yazılı senetlerde, iyi niyetle edinmiş olan kimseye karşı taşınır davası açılmayacağı öngörülmektedir (TMK m. 990/1). Ayrıca, İİK m. 58/3 uyarınca, bir miktar parayı içeren senetli alacağının icra yoluyla takibinde alacak tutarı ve bunun faizi talep edilmekte; bun karşın bir taşınırın teslimine dair olan ilâm icra dairesine verilince icra müdürü ... *o şeyin yedi gün içinde teslimini* emreder (İİK m. 24/1). Taşınır borçlunun

eş değer kabul edilerek, Alman hukukunda benimsenen “gizli aynı sermaye” (*verdeckte Sacheinlage*) kurumuna benzer bir durum söz konusu olacağından, sermaye artırımında yeni pay alma hakkının kullanılmasından doğan sermaye borcu ile takas edilmesinde, bu alacağın gerçek ve geçerli olup olmadığı TTK m. 343/1 uyarınca bilirkişi raporuyla tespit edilmesi gerekir. Bu, sermayenin, daha geniş anlamda şirket malvarlığının korunmasına ilişkin TTK’daki m. 128/1-7, m. 343, m. 344/1, m. 345, m. 348, m. 349, m. 376, m. 378, m. 509, m. 512, m. 513 hükümleri¹² gereğidir. Önemle belirtelim, esas sermayenin azaltılması ve tasfiye payına ilişkin haklar saklı kalmak kaydıyla, pay sahiplerinin şirkete ödediği sermayenin iadesini yasaklayan TTK m. 480/3, 601/1 hükümleri, doğrudan sermayenin korunması ilkesine ilişkin değildir¹³.

yedinde bulunmazsa ilâmda yazılı değeri alınır (İİK m. 24/3). Değeri ilâmda yazılı değil veya ihtilafli ise, icra müdürü tarafından haczin yapıldığı tarihteki rayice göre takdir olunur (İİK m. 24/4). Öte yandan, sermaye olarak konulan bir “ayının” değerlendirilmesinde, *ayının türü, değerlendirme yöntemi, isabeti ve haklılığından* bahsedilmekte; buna karşın alacaklarda ise, bunun sadece *varlığı, geçerliliği ve takas edilebilirliği* söz konusu olmaktadır. Nihayet, anılan TTK hükümlerinde sayılan *aynı sermaye türleri arasında “takastan” bahsedilmediğinden, ortağın şirketten olan “para” cinsinden alacağının aynı sermaye olarak kabul edilmesi mümkün değildir*. Dolayısıyla, TMK’da paranın ve para alacağını içeren hamiline yazılı senetlerin ve takip rejimi bakımından İİK’deki anılan hükümlerine göre, “para” alacağını içeren senedin aynı değil, nakdi olarak değerlendirilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim İsviçre hukukunda da, pay bedelinin “takas” (*Verrechnung*) yoluyla ödenmesinin mümkün olduğu, ancak bu halde, “*nitelikli kuruluş şekli*” (*Form der qualifizizierte Gründung*) olduğu belirtilmektedir. Bkz. *Forstmoser, P./Meier-Hayoz, A./Nobel, P.*: Schweizerisches Aktienrecht, Zürich 1996, § 14, N. 18, dn. 14.

(12) *Pulaşlı*, Şerh, C. I, § 28, N. 9; *Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)*, Ortaklıklar Hukuku I, N. 467.

(13) Karşı görüş, *Göksoy*, s. 64. *Yazar*, sermaye borcu olan ortağın şirkete ödediği tutarların “ortaklara borçlar” hesabına işleminin ve bu şekilde şirketin ortağa borçlandırılmasının, *sermayenin korunmasına ilişkin emredici TTK hükümlerine (m. 480, m.601) aykırı olduğunu* ileri sürmektedir. Oysa TTK m. 480/3, 601 hükümleri, her ne kadar şirketin sermayesini veya malvarlığını dolaylı olarak korusa da, sermayenin azaltılması ve tasfiye payına ilişkin itfalar hariç, *asıl işlevi pay sahibinin katılma payını alarak anonim şirketten çıkamayacağına ilişkin “açık kapı” ilkesinin geçerli olmadığını* ifade etmektedir, bkz. *Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)*, Ortaklıklar Hukuku I, N. 835. İsviçre hukukunda, *Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel*’in belirttiğine göre, kanun koyucunun kuruluşta dolanılmayı önlemek için sermaye paylarının şirketin bankadaki hesabına ödeme yapılması yükümlülüğünü öngörmesine rağmen, pratikte sıklıkla görüldüğü üzere, kurucunun pay borcuna ilişkin tutarı tescilden kısa süre önce temin edip, kuruluş halindeki şirketin bankadaki hesabına yatırdığını, ancak tescilden

2. Sermaye Piyasası Mevzuatındaki Düzenlemeler

Sermaye Piyasası Kanunu (SPKn) m. 12/1 uyarınca, “*İhraç olunan payların bedellerinin tamamen ve nakden ödenmesinin şart olduğu*” ve “*Kurul’un birleşme, bölünme, hisse değişimi ve benzeri yapılandırmalarda yapılacak sermaye artırımları gibi pay bedellerinin nakden ödenmesinin zorunlu olmadığı durumları belirlemeye yetkili olduğu*” belirtilmektedir. Ancak TTK’daki gibi, ortağın şirketten olan alacağı ile yeni pay almadan doğan sermaye borcu ile takas edilebileceğine ilişkin açık bir hüküm yer almamaktadır. Buna karşın, Kurul’un VII-128.1 Sayılı Pay Tebliği’nde¹⁴, ortağın sermaye borcunun takas yoluyla ödenmesine izin verilmekle birlikte, kısıtlamalar getirilmiştir. Tebliğ’in m. 12/4’de, halka açık ortaklıkların yapacakları *bedelli sermaye artırımlarında ortaya çıkan sermaye koyma borcunun nakit olarak yerine getirilmesi zorunlu olduğu* belirtildikten sonra, *sadece nakden konulan ve nakden konulduğu mali müşavir raporu ile tespit edilen fonlar sebebiyle oluşan borçların, muaccel olması kaydıyla, sermaye koyma borcuna mahsup edilebileceği*, buna karşın, halka açık ortaklıkların yapacakları sermaye artırımlarında ortaya çıkan *nakit sermaye koyma borcunun, ortaklığa nakit dışındaki varlık devrinden kaynaklanan borçlara mahsup suretiyle yerine getirilemeyeceği* belirtilmiş ve Tebliğin 12/5. hükmünde de, *bedelli sermaye artırımlarında nakit dışındaki varlık devrinden kaynaklanan borçlara mahsup edilmek suretiyle*

kısa süre sonra bu parayı şirketten geri aldığı veya geri ödendiği belirtmekte ve bunun ceza hukuku açısından da cezai yaptırım olduğunu -üçüncü kişilerin zarar görmesi halinde- İsvBK m. 753 vd hükümleri uyarınca bu işleme katılanların kişisel sorumluluğunun söz konusu olacağını, ayrıca şirketin geri alınan pay bedellerini talep edebileceğini belirtmekte ve konuda BGE 102 II 361 f ve BGE 109 II 128 vd iki Federal Mahkeme kararına atıfta bulunmaktadır (Aktienrecht, § 14, N. 22). Federal Mahkemenin 109 II 128 sayılı kararına konu olan olayda, esas sermayesi 50.000 CHF olan bir AŞ üç kişi tarafından 17.3.1975’te kurulur. Ortaklardan *Karl Peter Thönen* şirketin %98 payına sahip olup, aynı zamanda tek YK üyesidir. *Thönen*, pay bedelinin tamamını kuruluş halindeki şirketin bankadaki hesabına öder, ancak şirketin tescilinden kısa süre sonra Mayıs 1975’de 48.000 CHF parayı şirketin banka hesabından kendi şahsi hesabına virman yapar. Şirket 1977’de iflas eder ve alacaklılar, iflas idaresinden YK üyesinin kişisel sorumluluğuna ilişkin dava hakkının kendilerine temlikini talep ederler ve *Thönen*’e karşı İsvBK m. 753 vd. hükümleri uyarınca hukuki sorumluluk davası açarlar. Sonuçta önce ilk derece mahkemesinin *Thönen*’in söz konusu parayı faiziyle birlikte ödenmesine ilişkin verdiği kararını temyiz eden davalı *Thönen*’in itirazını Federal Mahkeme reddederek ilk derece mahkemesinin kararını onaylar.

(14) RG, 22.6.2013, S. 28685.

yerine getirilmesi durumunda, bu işlemin Kanununun 23. maddesi çerçevesinde önemli nitelikteki işlemler arasında sayılacağı ve bu durumda, Kanununun 29. maddesi kapsamında yapılacak olan genel kurulda bu işlemin onaylanması gerektiği ve sermaye koyma borcunu mahsup yoluyla yerine getirecek olan gerçek ya da tüzel kişinin işlem öncesinde diğer ortakların sahip olduğu paylar için pay alım teklifinde bulunmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Bu düzenleme ile sermaye borcunun ödenmesinde gerçekte var olmayan alacağın takas yoluyla kullanılması halinde sermayenin karşılıksız kalması önlenmek istenilmiştir¹⁵. Bu durumda halka açık şirketlerde paysahibinin sermaye tahhüdünden kaynaklanan sermaye borcunun şirketten olan alacağı ile takas edilmesini “tam ve nakden ödeme” kuralına aykırı olmadığı kabul edilmiştir¹⁶. Ancak, halka açık olmayan anonim şirketlerde durum farklıdır. Çünkü kapalı tip anonim ve limited şirketlerin bedelli sermaye artırımlarında ortağın nakit dışında, mal veya hizmete dayanan muaccel bir alacağının şirkete olan sermaye borcu ile takas edilebileceği hem öğreti hem de yargı kararlarında açıkça kabul edilmektedir¹⁷.

3. Vergi Mevzuatındaki Düzenlemeler

A- Sermaye Avanslarının Sermaye Artırımında İndirimden Yararlanma Şartları

Vergi mevzuatındaki düzenlemeler, ortakların şirkete verdikleri sermaye avansları için “faiz” işletilip işletilemeyeceği ve “örtülü kazanç” olup olmadığı konularına ilişkin kuralları içermektedir. 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun (KVK) uygulanmasına ilişkin *Seri No:1 Kurumlar Vergisi Genel Tebliği*’nin¹⁸ 10. maddesinde, kurumlar vergisi matrahından indirilecek “diğer indirim kalemleri” düzenlenmektedir. Bu maddenin 6. fıkrasında, sermayenin nakden artırılan kısmı üzerinden belirli bir oranda matrah indirimi yapılmasına imkan vermekte, ancak indirim konusu edilecek tutarın hesaplanmasında; mevcut sermaye şirketlerinde ödenmiş veya çıkarılmış sermaye tutarlarındaki *nakdi sermaye artışları*, yeni kurulan sermaye şirketlerinde ise *ödenmiş sermayenin nakit olarak karşılanan kısmı dikkate alınacak olup,*

(15) Aynı *Manavgat (Kırca/Şehirli Çelik)*, s. 346.

(16) Aynı yönde *Ayoğlu*, s. 53-54.

(17) Y. 11. HD, 20.1.2012, E. 2010/7733, K. 2012/525.

(18) RG, 03.04.2007, S. 26482.

sermayenin nakit olarak karşılanmayan kısmı için indirim uygulamasından yararlanılamayacağı öngörülmektedir (Tebliğ m. 10.6. c). Ancak, anılan Tebliğin m. 10.6 hükmü, 2016 tarihinde 10 Seri No'lu Tebliğ¹⁹ ile değiştirilerek, *sermaye avansı niteliğindeki ortak alacaklarının sermaye borcu ile takas edilmesi halinde, nakdi sermaye artırımında tanınan indirim imkanından yararlanabileceği öngörüldü.* “Sermaye Avanslarının Durumu” başlığını taşıyan m. 10.6.3.1.1 hükmüne göre;

“İleride gerçekleştirilecek sermaye artırımından kaynaklanan sermaye taahhüdünün yerine getirilmesinde kullanılmak amacıyla, sermaye artırımına ilişkin karardan önce ortaklar tarafından sermaye avansı olarak şirketin banka hesabına yatırılan tutarların;

a) Banka hesabına yatırıldığı tarihten itibaren şirketin bilançosunda öz sermaye kalemleri arasında yer alan “Diğer Sermaye Yedekleri” hesabında izlenmesi,

b) Banka hesabına yatırıldığı tarihin içinde bulunduğu hesap döneminin sonuna kadar bu tutarlarla ilgili sermaye artırımına ilişkin kararın ticaret siciline tescil ettirilmesi, şartıyla, söz konusu kararın ticaret siciline tescil ettirildiği tarih esas alınarak indirim uygulamasında dikkate alınması mümkündür.”

Dolayısıyla, şirketin banka hesabına yatırıldığı tarihin içinde bulunduğu hesap döneminde sermaye artırımına konu edilmeyen sermaye avansı niteliğindeki tutarların, indirim uygulamasında dikkate alınması mümkün değildir. Ayrıca, şirketin banka hesabına yatırıldığı tarihten itibaren bilançoda öz sermaye kalemleri arasında yer alan “Diğer Sermaye Yedekleri” hesabında izlenmeyen tutarlar için, ilgili hesap döneminde bu tutarlara ilişkin sermaye artırımını gerçekleştirilse dahi indirim uygulamasından faydalanılmasına imkân bulunmamaktadır²⁰.

(19) RG, 05.08.2016, S. 29792.

(20) Tebliğde konuya ilişkin verilen örnek olay şöyledir: Örnek: (B) A.Ş.’nin ortaklarından Bay (T)’nin, şirketin yürüttüğü proje için ihtiyaç duyulan finansmanın sağlanması amacıyla ve ileride sermayeye eklenmek üzere 10/5/2016 tarihinde şirketin banka hesabına yatırdığı 1.000.000 TL tutarındaki sermaye avansı, (B) A.Ş. tarafından 10/5/2016 tarihinde “Diğer Sermaye Yedekleri” hesabına kaydedilmek suretiyle şirket kayıtlarına intikal ettirilmiştir. Daha sonra (B) A.Ş.’nin nakdi sermaye artışına ilişkin karar 30/6/2016 tarihinde ticaret siciline

Vergi hukukuna ilişkin bu Tebliğin anılan hükümlerine göre, sermaye avansının, şirket ile pay sahibinin anlaşarak, nakden ödenebileceği veya olası sermaye artırımında, sermaye borcunun ifası amacıyla takas edilebileceği gibi farklı şekilde değerlendirilmesi mümkün olmayıp, daha baştan “*sermaye avansı*”nın sadece bedelli sermaye artırımında pay sahibinin sermaye borcuyla takas edilebileceği söz konusudur. Ancak, bu Tebliğ hükmüne göre, söz konusu ortak alacağının daha baştan sermaye avansı olarak değil de, bir ödünç olarak vermişse bu paranın veya bir mal veya hizmet karşılığı belirli bir miktar paranın, sermaye artırımında “sermaye avansı” olarak nitelendirilmesi vergi hukuku açısından mümkün olmamakla birlikte, Ticaret hukuku açısından bu alacağın da ortağın yeni pay alma hakkından doğan borcuyla takas edilebilmesi mümkündür. Nitekim yukarıda anılan 11. HD’, 20.1.2012, E. 2010/7733, K. 2012/525 sayılı kararda da, sermaye artırımında bir ortağın şirketten olan alacağının takas edilerek sermayeye dönüştürülebileceğine ilişkin yerel mahkemenin kararını, “*bilirkişi raporu doğrultusunda davalı şirketin makine alımı yaptığı ve bu suretle borçlandığı, gereksiz yere alacaklılara faiz ödememek ve piyasada borçlu almasını gerektirmeyecek şekilde sermaye artırımına gittiği ve borcun büyük kısmının şirketin %80 payının sahibi bulunan A... A.Ş.’ye ait olduğu, sermaye artırımının %80 oranındaki kısmının para ödenmeden takas, mahsup yolu ile yapılacak olmasının davalı ve ortaklarının yararına bulunduğu, sermaye artırımının azlığı zarara uğratmak amacı ile değil, şirketin borçlanmasını önlemek ve kârlılığını sağlamak amacı güttüğü*” nedeniyle onanmıştır²¹.

tescil ettirilerek söz konusu tutarla ilgili sermaye artırımına ilişkin gerekli muhasebe kayıtları yapılmıştır. Buna göre, ortak Bay (T) tarafından 10/5/2016 tarihinde şirketin banka hesabına yatırılan ve aynı tarihte “Diğer Sermaye Yedekleri” hesabına kaydedilerek şirket kayıtlarına geçirilen bu tutar için nakdi sermaye artışına ilişkin kararın ticaret siciline tescil edildiği 30/6/2016 tarihinden itibaren indirim uygulamasından yararlanılması mümkündür.

(21) Yüksek Dairenin, ortak alacağının sermayeye dönüştürülmesinin, *şirketin borçlanmasını önlemek ve kârlılığını sağlamak amacına hizmet ettiği görüşüne atılmakla* birlikte, yapılan sermaye artırımında %20 azınlığın da sermaye katılımlarının azaltılmasını önlemek için, sermaye artırımının sadece şirketin %80 şirket alacakları için yapılması, buna karşın %20 oranında bedelli sermaye artırımının yapılmaması “eşit işlem ilkesine” aykırı olduğu nedeniyle söz konusu genel kurul kararının iptal edilmesi gerektiği kanısındayım.

B- Sermaye Avansına Faiz Ödenip Ödenmeyeceği ve Sermayeye Dönüştürme Süresinin Ne Karar Olabileceği Sorunu

Vergi hukuku öğretisinde, sermayeye faiz ödenmesini yasaklayan eTTK m. 470/1 (TTK m. 509/1) ve 5520 sayılı KVK m. 11/1 (a) hükümlerine dayanarak, pahasahiplerinin şirketten olan sermaye avansı niteliğindeki alacaklarına faiz işletilmesinin mümkün olmadığı kabul edilmekte ve faiz ödenmesi halinde, bu avansların sermayeye ilave edildiği tarihe kadar şirket açısından alelade bir borç mahiyetine dönüşeceği; faiz ödenmiyor olması da bunların sermaye artırımı avansı mahiyetini pekiştiren bir husus olduğu vurgulanmaktadır²².

Öte yandan, KVK m. 12/1 hükmünün (7) nolu düzenlemesinde de, “*örtülü sermaye üzerinden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarının uygulanmasında, gerek borç alan gerekse borç veren nezdinde, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılacağı*” belirtilmiştir. Bu düzenlemeye göre, örtülü sermaye uygulamasında kapsama giren borcun tümünün değil, sadece dönem başı öz sermayenin üç katını aşan kısmının örtülü sermaye sayılması ve bu kısma ilişkin faizlerin ve kur farklarının gider olarak kabul edilmemesi söz konusudur. Böylece borcun hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı örtülü sermaye olarak kabul edildiğinden, bu sınırı aşan kısma isabet eden faizin ve kur farkının geçici vergi dönemleri de dâhil olmak üzere, vergi matrahından indirilmesi mümkün olmayacaktır. Bu düzenleme dikkate alındığında, örtülü kazanç olarak kabul edilen tutarlar üzerinden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler ile hesaplanan tutarlar *kâr payı olarak değerlendirilerek* “menkul sermaye iradi” olarak vergilendirilmektedir²³.

Sermaye avansına faiz ödenmemesine ilişkin sürenin ne kadar olacağı hakkında da, vergi mevzuatına ilişkin genelgelere ve Danıştay kararları-

(22) Bkz. Erdağ, N.: Şirketlerde Sermaye Avans bedelinin Hukuki Boyutu, 2 Haziran 2014, <https://www.nevzaterdag.com/sirketlerde-sermaye-avans-bedelinin-hukuki-boyutu/> (Erişim. 20.10.2023); Sağlam, E.: Sermaye Artırımı Avansı, <https://www.vergidunyasi.com.tr/dergiler.php?id=2979> (erişim. 20.10.2023).

(23) Ayoğlu, s. 36.

na dayanılarak, 3 ay ile en fazla 1 yıl olması gerektiği ileri sürülmektedir. Vergi hukuku açısından, sermaye avansının -belirli koşullar altında- KVK m. 13/1 uyarınca, kurumların ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunması durumunda, kazancın tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla *örtülü kazanç olarak* dağıtılmış sayılacağı öngörülmektedir. Bu nedenle, *sermaye avansının örtülü kazanç dağıtımı olarak görülebilme olasılığının bertaraf edilebilmesi için, ortağın sermaye avansının yönetim kurulunun kararına bağlanmış ve makul bir süre içinde sermayeye dönüştürülmüş olması gerekmektedir.* Sermaye avansının sermayeye dönüştürülmesine ilişkin makul süre, Danıştay'ın bir kararında üç ay²⁴, başka bir kararında ise bir yıl²⁵, aynı şekilde Hazine Müsteşarlığı tarafından 10 Ocak 2008 tarihli olarak yayımlanan Genel Yazıya istinaden değişen ve 21 Şubat 2008 tarihinden itibaren hükümleri geçerli olan 21.02.2008 tarih ve 2008/YB-5 sayılı TCMB Genelgesinde; “*Yabancı sermayeli mevcut bir şirkete yurt dışındaki yabancı ortak tarafından gönderilen sermaye artış veya sermaye avansı bedelinin, Türk Lirası mevduat veya döviz tevdiat hesabına alacak kaydedildiği tarihten itibaren tescil edileceği tarihe kadar sermaye avansı veya sermaye artışı bedeli olarak takip edilmeye devam edilmesi, sermaye bedelinin firma tarafından yurt dışına geri ödenmesi için bankaya müracaat edildiği tarihte krediye dönüştürülmesi ve krediye ilişkin anapara ve faiz geri ödemesinin şirket tarafından yapılacak yazılı beyana istinaden gerçekleştirilmesi*” gerektiği ifade edilmiş olup bir yıllık süre kaldırılmıştır. Ancak, makul süreye ilişkin bu belirsizliği ortadan kaldırmak amacıyla, Sermaye Hareketleri Genelgesi'nin sermaye artırımında pay bedellerinin ödenmesine ilişkin 6. maddesine Hazine ve Maliye Bakanlığının 04.11.2019 tarih ve 468620 sayılı yazısı üzerine yeni bir 5 fıkra eklenmiştir. Bu hükümde, “*yabancı ortaklardan ileride gerçekleştirilecek sermaye artışı için şirket hesabına yatırılan tutarların sermayeye ilave edilebilmesi, sermaye artışı payı için ikinci fıkrada açıklanan işlem süreci çerçevesinde en geç üç ay içinde sermaye artışının gerçekleştirilmesi ve sermaye artırımının belgelenmesi suretiyle mümkün*” olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak anılan son düzenlemeye göre, (yabancı) ortaklar tarafından sermaye artırımını için şirkete ödenen sermaye avansının, en geç üç ay içinde sermaye-

(24) Danıştay 4. Dairesi, 4.11.1998, E. 1998/2191, K. 1998/3909.

(25) Danıştay 4. Dairesi, 17.6.2008, E. 2008/9064, K. 2009/3348.

yeye dönüştürülmesi, diğer bir ifade ile ortağın sermaye avansının sermaye borcuyla takasının yapılabilmesi için, sermaye artırımının **en geç üç** içinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yabancı ortaklar için öngörülen *bu üç aylık sürenin Türk ortakları için de uygulanabileceği* kanısındayım.

C- Ortağın Şirketten Olan Alacağıın, Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 459) m. 4'deki “Tevsik Zorunluluğunun Kapsamı ve Tutarı”na İlişkin Düzenleme

Bu Genelgenin m. 4.1'de “*Kapsam ve tutar*” başlıklı hükmüne göre: “*Tevsik zorunluluğu kapsamında olanların, kendi aralarında ve tevsik zorunluluğu kapsamında olmayanlarla yapacakları, 7.000 TL'yi aşan tutardaki her türlü tahsilat ve ödemelerini aracı finansal kurumlar kanalıyla yapmaları ve bu tahsilat ve ödemeleri söz konusu kurumlarca düzenlenen belgeler ile tevsik etmeleri zorunludur.*

Bu kapsamda örneğin;

- Her türlü mal teslimi veya hizmet ifasına ilişkin tahsilat ve ödemelerin,

- *Avans*, depozito, pey akçesi gibi suretlerle yapılacak tahsilat ve ödemelerin,

- *İşletmelerin kendi ortakları ve/veya diğer gerçek ve tüzel kişilerle yaptığı her türlü tahsilat ve ödemelerin* belirlenen haddi aşması durumunda, aracı finansal kurumlar kanalıyla yapılması ve bu işlemlerin söz konusu kurumlarca düzenlenen belgeler ile tevsik edilmesi zorunludur”.

Bu koşullar yerine getirilmeden, şirkete belirli bir miktar ödünç olarak verilen paranın elden verilse bile sadece şirketin hesaplarında gözükmesi halinde, bunun TTK m. 19 çerçevesinde muvazaalı işlem olarak kabul edilip hükümsüz sayılması gerekir.

Nakdi sermaye artırımlarında bir alacağın takası nitelik olarak aynı sermaye değil, nakdi sermaye taahhüdü²⁶ olarak kabul edildiğinden, *sermaye*

(26) İsviçre Federal Mahkemesine göre (BGE 87 II 169, E.5), “*Die nach schweizerischem Recht zulässig Verrechnung einer Gläubigerforderung mit der Liberierungsschuld des betreffenden Gläubigers stellt übrigens -entgegen der Annahme der Vorinstanz und der Klägerin- keine Sacheinlage dar.* (İsviçre hukukuna göre, geçerli olan pay sahibinin şirketten

avansı da bir nakdi sermaye taahhüdüdür. Bedelli sermaye artırımında sermayenin nakdi olarak artırılmasında yeni ihraç edilen pay bedelinin sermaye avansı yoluyla ödendiği durumlarda, şirkete doğrudan kaynak akışı gerçekleşmemekte, ancak borcu azalmaktadır. Bu nedenle, TTK m. 457/2-a hükmündeki, alacağın varlığı, geçerliliği ve takas edilebilirliği koşullarından başka, alacağın kaynağının ve şirkete verilmiş şeklinin belgeli ve gerekçeli şekilde, mahkemece atanmış²⁷ bilirkişi tarafından incelenip ortaya konulması önemlidir, çünkü gerçekte olmayan bir alacağın sermaye avansı adı altında şirkete sermaye olarak getirilmek istenmesi durumunda bundan sadece şirketin değil, aynı zamanda pay sahipleri ve şirket alacaklılarının da zarar görmesi kuşkusuzdur. Dolayısıyla, yukarıda özellikle vergi kanunlarında öngörülen koşulların yerine getirilmemesi durumunda, sermaye artırımında sermaye avansının sermayeye dönüştürülmesine izin verilmemesi gerekir.

III. SERMAYE AVANSI KAVRAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ, BUNA İLİŞKİN DÜZENLEMELER VE SERMAYE ARTIRIMINDA TAKASA İLİŞKİN KOŞULLAR

1. Sermaye Avansı Kavramı ve Bunun Hukuki Niteliği

Avans, genel olarak ileride muaccel olacak bir alacağa veya borca mahsuben yapılan ön ödemedir. Sermaye avansı da, yakın zamanda yapılacak bir sermaye artırımında şirketin yeni çıkaracağı paylara için pay sahibinin pay taahhüdüne karşılık olarak şirkete önceden yaptığı bir ön ödeme şeklinde ta-

olan alacağının pay borcuyla takası, - davacının ve ilk derece mahkemesinin aksine- aynı sermaye değildir.”

(27) Uygulamada mahkemelerin sermaye artırımında alacağın varlığı, gerçekliği ve takas edilebilirliği hakkında bilirkişi atama taleplerini reddettikleri ve mahkemenin kararının da kesin olması (TTK m. 343, son cümle) nedeniyle, bu durumda şirketlerin GTB'ye başvurması üzerine, Bakanlığın sorunu çözmek için 27.9. 2013 tarih ve 67300147.431. 04/559478/4979-5665 sayılı genelgesini yayımlamış ve genelgede, pay sahiplerinin şirketten olan alacaklarının nakdi sermaye taahhüdünden doğan borçları ile takas edilmesinde, TTK m. 343/1 hükmünde öngörülen şekilde mahkemece atanmış bilirkişiler tarafından değer biçilme işleminin zorunlu olmadığını, *bunun yanı sıra yeminli mali müşavir, serbest mali mali müşavir veya bağımsız denetime bağlı şirketlerde denetçi yapılabileceğinin kabulü üzerine, şirketler söz konusu raporu ya bir mali müşavirden ya da denetime tabi ise, kendi denetçisinden almaktadırlar.* Ancak, pay sahiplerinin şirketin bu raporu hakkında daha baştan bilgi sahibi olmadığından (TTK m. 343/1'de olduğu gibi) itiraz etmesi mümkün değildir.

nımlanabilir. Ancak hemen belirtelim, uygulamada paysahibinin yeni pay taahhüdünden doğan borcunun ödenmesinin önceden şirkete ödediği sermaye avansının takasında, pay borcu ile sermaye avansı tutarlarının tam karşılandığı görülmektedir. Buna karşın, paysahibinin yeni paylara ilişkin taahhüdünün bir kısmının, örneğin, pay borcu 100.000 TL, bunun 80.000 TL'lik kısmının daha önce şirkete ödenmiş olan sermaye avansından, geri kalan 20.000 TL'nin ise, nakden ödenerek ödenmiş olduğuna ilişkin bir işleme pek rastlanmamakta, hatta tam tersi, pay borcu ile sermaye avansı tutarının “kuruş” olarak aynen karşıladığı görülmektedir. Dolayısıyla, paysahibinin sermaye avansı adı altında şirkete yaptığı ödeme tutarı, olası sermaye artırımında kendisinin sermaye katılım oranına tam olarak karşılık gelen tutar olmakla birlikte, ortağın şirketten olan muaccel alacağının yeni pay alma hakkı karşılığındaki tutardan fazla veya eksik olması halinde de takasın mümkün olduğu kanaatindeyim. Aşağıda açıklanacağı üzere İsviçre BK'da anonim şirketlere ilişkin 19.6.2020'de yapılan değişiklikte 1.1.2023'ten itibaren yürürlüğe girmiş olan İsvBK m. 634a/2'de, *bir alacak şirketin aktifleriyle karşılanmasa bile, karşılık olarak geçerli olduğu* öngörülmüştür.

2. Sermaye Avansının Hukuki Niteliği

Uygulamada sermaye avansı hukuki alanda, Ticaret ve Vergi Kanunları ile bir bağ kurularak oluşturulmuştur. Çünkü sermaye artırımına ilişkin bir genel kurul veya kayıtlı sermaye sisteminde bir yönetim kurulu kararı ile sicile tescil edilmiş bir sermaye artırım kararı olmadan, paysahiplerinin ortak oldukları şirketlere yaptıkları ödemelerin sermaye borcuna karşılık olması mümkün değildir. Dolayısıyla, sermaye avansı adı altında şirkete TL veya döviz cinsinden belirli paranın verilmesi durumunda, sermaye borcunun ödenmesi değil, TBK m. 392 çerçevesinde belirli bir vadenin kararlaştırılmadığından, şirkete verilmiş bir ödünç (borç) olduğunun kabul edilmesi gerekir²⁸. Ancak, sermaye avansının ödünç olması durumunda, Vergi hukuku açısından sermaye-

(28) *Ayoğlu*, s. 41; *Yazar*, TBK m. 139'da öngörülen takas edilebilirlik şartlarının taraflarca değiştirilebileceğini de belirtmektedir (s. 55); *Doğan, Z.:* Sermaye Tamamlama Fonunun Muhasebeleştirilmesine İlişkin Öneriler, Vergi Raporu 2020, S. 245, s. 14; *Göksoy*, s. 61. Aynı şekilde, Yargıtay da, bir kararında, şirket ortağının şirketten olan alacağının muaccel olması bakımından TBK m. 392 hükmünün geçerli olduğunu belirterek, şirkete sermaye dışından para ortak ile şirket arasında bir ödünç sözleşmesinin meydana geldiğini kabul etmiştir (11. HD., 18.10.2018, E. 2016/12992, K. 2018/6485).

ye avansına faiz ödenip ödenmemesi bakımından şirket için bir borç (ödünç) olup olmadığı ve örtülü kazanç sorunları ortaya çıkmaktadır²⁹.

Öğretide sermaye avansının nitelik olarak, TBK m. 387/2 kapsamında tüketim ödünçü olduğu benimsenmektedir³⁰. *Ayoğlu*, sermaye artırımında sermaye avansının takası mekanizmasında paysahibinin şirketten olan alacağını TBK m. 387/2 hükmü anlamında tüketim ödünçü sözleşmesine dayalı olduğunu kabul etmekle birlikte³¹, sermaye avansının, paysahibinin şirkete karşı olan sermaye borcuyla takas edilmesi veya nakden paysahibine ödenmesi konusunda şirkete “yedek edim ile ifa yetkisinin (“*fakultas alternativa*”) verildiğini ileri sürmektedir³². Bu görüşe katılmak mümkün değildir, çünkü tek yanlı olarak ne şirketin ne de paysahibinin sermaye avansını, sermaye borcunun ödenmesinde takas etme yetkisi vardır. Ayrıca, sermaye avansı, nitelik bakımından Türk-İsviçre hukukunda Alman hukukuna³³ nazaran “nakit” niteliğinde olduğu kabul edildiğinden, bu halde takas mümkün olmaktadır. Aynı sermayenin takası mümkün değildir. Öte yandan, sermaye artırımında takası mümkün olan “sermaye avansı” ile şirket ortağının şirketten olan mal veya hizmete dayanan alacağının koşulları farklıdır. Bu durumda, vergi hukukunun anılan tebliğ hükümlerinin bu ikinci halde (mal karşılığı ortak alacağında) uygulanmaması gerektiği kanaatindeyim.

(29) Bu konuda bkz. *Maç*, M.: Sermaye Raporu ile Sermaye Artırımı, <http://huseyinust.comkonu-sermaye-avansi-raporu-ile-sermaye-artirimi.html> (Erişim 24.10.2023); *Erdağ*, Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 11/1. maddesine göre *esas sermaye için prensip olarak faiz ödenemeyeceğinden*, sermaye avanslarına da faiz ödenmemesi gerektiğini belirtmektedir (2 Haziran 2014).

(30) *Göksoy*, s. 62; *Ayoğlu*, s. 43.

(31) *Ayoğlu*, s. 43.

(32) *Ayoğlu*, s. 55.

(33) Alman hukukunda hem üçüncü kişiler hem de paysahiplerinin şirketten olan alacakları “aynı sermaye niteliğinde” (*Sacheinlagefähigkeit*) olup ve aynı sermaye hükümlerine uygun olarak da konulmak zorundadır. Ancak uygulamada aynı sermaye prosedürü uzun ve zahmetli olduğundan, nakdi sermaye artırımına gidilmekte ve *şirketin de onayı alınarak, paysahibi nakdi sermaye taahhüdünü nakit ödeme ifası yerine, şirketten olan alacağını takas etmek suretiyle yerine getirmektedir*. Ancak bu durum, “örtülü sermaye artırımını” (*verdeckte Sacheinlage*) olarak değerlendirilmekte ve takas işlemine uygulanan yaptırımlara tabi tutulmaktadır (Bkz. BHGZ 110, 47). Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. *Özdin*, F.: Sermaye Artırımında Sermayenin “Takas” Suretiyle Sağlanması İşleminin Hukuki Niteliği ve Takas Konusu Alacağın “Değerlendirilmesi” Meselesi, LHD 2020, C. 18, S. 208, s. 1577 vd.

Ancak, bu bağlamda açıklığa kavuşturulması gereken ikinci husus, bir pay sahibi tarafından *sermaye avansı* olarak belirli bir miktar paranın şirkete ödendiği anda, ortada sermaye artırımına ilişkin ne genel kurulun ne de kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulunun bir sermaye artırım kararı ve ne de pay sahibinin yeni pay alma hakkının kullanılmasından doğan bir sermaye borcu vardır. Bu durumda, avans olarak şirkete yapılan ödeme, o an itibarıyla TBK m. 387/2 anlamında bir tüketim ödünücü olup, buna ilişkin senaryo³⁴ şöyledir: Şirketin yakın zamanda yapacağı sermaye artırımında pay sahibinin *katılım oranına tam olarak denk olan nakdi bir tutar* pay sahibi tarafından şirkete “sermaye avansı” adı altında ödenmekte ve sermaye artırım kararından sonra da ortağın yeni pay alma hakkının kullanılmasyla meydana gelen pay borcu ile takas edilmektedir. Bu arada, hem ticaret hukuku hem de vergi hukuku açısından ortaya çıkabilecek bazı sorunların önlenmesi amacıyla, sermaye avansı olarak şirkete yapılmış ödemenin, taraflarca bunun olası sermaye artırımında sermayeye dönüştürülmesi hususunda bir anlaşmanın yapılmış olması şarttır. Dolayısıyla ortağın -sermaye artırımını dışında- şirkete verdiği belirli bir miktar para, başka özel bir hukuki sebebe dayanmadığı sürece, şirket ile ortak arasında TBK m. 387/2 hükmü kapsamında *tüketim ödünücü* niteliğindedir³⁵. Bu ortak alacağıının, 5520 sayılı KVK uygulanmasına ilişkin *Seri No:1 Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin* 10 Seri No'lu Tebliğ ile değiştirilen, “*Sermaye Avanslarının Durumu*” başlığını taşıyan m. 10.6.3.1.1 hükmüne göre, “*Diğer Sermaye Yedekleri*” hesabında izlenmesi öngörülmekte, öğretide ise, bunun muhasebe açısından diğer ticari borçlar gibi “*32 Ticari Borçlar*” hesabında

(34) Önemle belirtelim, bu durumda şirketin ne kadar sermaye artırımını yapacağı ve bu artırımda pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının kullanılıp kullanamayacağını veya bu sermaye artırımının “nitelikli yatırımcıya” yapılıp yapılamayacağını ya da tahsisli olup olmayacağını, herhangi bir pay sahibi değil, ancak ve sadece yönetim kurulunda görevli pay sahibi veya pay sahiplerinin bilgisi bilebilir.

(35) *Göksoy*, s. 61; *Ayoğlu*, s. 37. *Yazar*, tüketim ödünücü sözleşmesinin şekle bağlı olmadığından, pay sahibi ile şirketin bu sözleşmeyi yazılı şekilde yapmalarına gerek olmadığını ancak, uyumsuzluk halinde HMK m. 200/1 uyarınca yazılı yapılmasını önermektedir (s. 57, dn. 5). Hemen belirtelim, AŞ'ler tüzel kişi tacir olduğundan, tüm işlemlerini basiretli tacir gibi yapmak zorunda olduğundan, her türlü sözleşmeyi yazılı yapması gerekir. Ayrıca, tüketim ödünücü sözleşmesine dayanan borcunun ticari defterlerine işlenmesi zorunlu olduğundan, defter kayıtlarının dayanağını teşkil eden bu ödünç sözleşmesinin yazılı bir senetle şeklinde düzenlenmiş olması gerekir.

izleneceği ileri sürülmektedir³⁶.

3. Sermaye Avansının Sermayeye Dönüştürülme Koşulları

Bu husustaki en önemli konu, pay sahiplerinin sermaye artırımını kapsamında şirkete yaptıkları para transferlerinin “sermaye avansı” olarak kabul edilebilmesi için belirli koşulların yerine getirilmiş olmasıdır. Bu, sermaye artırımının şeffaf, kesin ve kanıtlanabilir olması açılarından gerekli olduğu kadar tüm paydaşların (şirketin, pay sahiplerinin ve şirket alacaklılarının) menfaatine de uygundur. Bu koşullar şunlardır:

- 1) Şirket ile pay sahibi arasında ilgili avans tutarının “geri ödenmemesi” ve “sermayeye dönüştürülmek üzere gönderilmiş olduğu” hususlarında bir anlaşma olmalı,
- 2) Söz konusu avans tutarının, yukarıdaki şekilde alındığı yazılı olarak kanıtlanabilir olmalı,
- 3) Avans tutarı paranın banka hesap hareketlerinde açıklama olarak “sermaye avansı” bedeli ifadelerine yer verilmiş olmalı,
- 4) Yönetim kurulu kararında söz konusu kaynağın sermaye artırım avansı olarak verildiği ve alındığı hususu, kaynak (sermaye avansı tutarı) aktarılmadan önce karara bağlanmış olmalı,
- 5) Şirkete transfer edilen kaynak (sermaye avansı) makul bir süre içerisinde, sermaye artırımını sonucunda sermayeye dönüştürülmüş olmalıdır³⁷.

Ayrıca, sermaye avansı adı altında ortak tarafından şirkete yapılan ödemenin geçerliliğinin, *Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 459) m. 4'teki “Tevsik Zorunluluğunun Kapsamı ve Tutarı”* hükmüne göre tespit etmesi gerekir. Bu Genelgenin m. 4.1'de öngörülen hükmüne göre, şirketin ortakları ile yapacağı tahsilat ve ödemelerin 7000 TL'yi aşması halinde bunun *aracı finansal kurumlar kanalıyla yapılması* ve bu tahsilat ve ödemelerin söz konusu kurumlarca düzenlenen belgeler ile *tevsik edilmesi gerekir*.

Açıklanan bu koşullar yerine getirilmeden, şirkete elden verilen belirli bir miktar paranın -şirketin hesaplarında gözükse bile- geçersiz sayılması gerektiği kanaatindeyim.

(36) Göksoy, s. 62.

(37) Benzer şekilde Doğan, s. 14.

Önemle belirtelim, şirketin yönetiminde yer almayan bir ortağın şirketten olan alacağı sorun teşkil etmez. Buna karşın, şirketin yönetiminde ve imza yetkisini haiz olan ortak veya ortakların sorun teşkil edeceği ve sakıncalı olduğu kanaatindeyim. Çünkü organ kişilerin şirketin adına işlem yapmaya yetkili olmaları nedeniyle, kendileri adına şirketle borçlandırıcı işlem yapmaları kolaylıkla mümkün olduğundan, menfaat çatışması bakımından yapılan işlemin fiktif olabilme olasılığı mümkündür. Sermayenin tam ödenmesi ve korunmasıyla bağdaşmayan bu durum, uygulamadaki sermaye artırımlarında, ortak alacaklarının mahkemelerce atanan bilirkişiler vasıtasıyla değil de, şirketin atayacağı bir yeminli veya serbest muhasebeci mali müşavir ya da (varsa) şirketin denetçisinin tarafından yukarıda açıklanan ilkeler ve vergi mevzuatındaki düzenlemeler dikkate alınmadan düzenlenecek bir raporla tespit edilebileceği gerçeği karşısında, sermaye borcunun fiktif ödenebilme olasılığının daha da güçlü olarak ortaya çıkacağı açıktır.

IV. İSVİÇRE HUKUKUNDA DURUM

1. 1936 Tarihli İsvBK'daki Durum

Sermaye artırımında, pay taahhüdünden doğan borcun ödenmesinin şirketin borcuyla takası, 1936 tarihli İsvBK'da kabul edilmekte ve bu Ticaret Sicili Tüzüğü'nün 80. maddesinde düzenlenmiş olan takas yoluyla sermaye taahhüdünün özel ödenme durumuna göre yapılmaktaydı.

*İsviçre Federal Mahkemesi 13 Haziran 1961 tarih ve BGE 87 II 169 sayılı kararında*³⁸, ortağın pay taahhüdünden doğan borcunun, ortağın şirketten olan alacağıyla takas edilerek ödenmesinin geçerli olduğu belirtilmiştir. Olay ve kararın *özeti* şöyledir:

“A. 1953 yılında kurulmuş ve esas sermayesi 600. 000 CHF olan Frigothem AŞ'nin faaliyet konusu buzdolapları üretmek ve satmaktır. Şirkette 30.000 CHF itibarlı paya sahip olan Hermann Pieren, 30.000 CHF tutarında şirkete bazı metaller ve makinelerin satışından dolayı alacaklıdır. 15 Mayıs 1957'de yapılan sözleşme ile bu alacağın, % 4 faiz ile 30 Nisan 1959 tarihinde ödenmesi kararlaştırılır. Ancak şirketin mali açıdan güç duruma düşmesi üzerine, şirketin önce sermaye azaltımı ve ardından da sermaye artırımını yapması istenir. Şirkette pay sahibi ve aynı zamanda alacaklı olan *paysahibi Pieren*

(38) Bu karardan önce 10.5.1932 tarihli BGE 58 II 151, E. 5'te de aynı görüş belirtilmişti.

de sermaye borcunu bu alacağını sermayeye dönüştürerek takas etmek ister ve bu konuda *şirketin murahhas müdürü Buomberger* ile sözleşme akdeder. Ancak YK başkanı bu işlemi onaylamaz ve sermaye borcunun nakit olarak ödenmesini ister. Payscale ve alacaklı Pieren ise bu teklifi sadece 30 Nisan 1959 vadeli şirketten olan alacağının gecikmeksizin ödenmesi şartıyla kabul edeceğini belirtir. Fakat şirketin bu meblağı ödeyecek nakit parası olmadığından, *murahhas müdür buomberger*, şirketin payscale Pieren'e, taahhüt ettiği payların nakit olarak ödenmesini teminat altına almak için iskonto edebileceği bir poliçe vermeyi önerir ve *Pieren de bu teklifi kabul eder*. 6 Haziran 1958 tarihinde yapılan olağanüstü genel kurulda, şirketin 600.000 CHF olan sermayesinin 300.000 CHF'ye azaltılmasına karar verildikten sonra şirket müdürü Buomberger 18 Haziran 1958'de, Pieren' in lehtar olduğu 30 Haziran 1958 vadeli bir poliçe (*Wechselakzept*) düzenleyip Pieren'e teslim eder ve o da bu senedi, taahhüt ettiği pay bedelini nakit olarak ödenmesi amacıyla Luzerner Kantonalbank'a tevdi eder. 25.6.1958 tarihli olağanüstü genel kurulda alınan kararda, 300.000 CHF sermaye artırımının taahhüt edilerek sermayenin bu kez 600.000 CHF'ye çıkarıldığı ve bunun karşılığının da şirketin banka hesabına tamamen nakit olarak ödendiği ve bu kararın ticaret siciline tescil edildikten sonra şirketin bunun üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği belirtilir. GK kararı 4.7.1958 tarihinde sicile tescil ve ilan edilir; artırılan pay bedellerinin de nakit olarak ödendiği beyan edilir.

Şirket, 17 Nisan 1959 tarihinde iflas eder. Şirket alacaklılarından B, iflas idaresinden, payscale Pieren'den 30.000 CHF tutarının %4 faiziyle ödenmesinin talep edilmesi ister. ...

C. Bern 1. Hukuk Dairesi ve daha sonra İstinaf Mahkemesi, İflas idaresinin talebini reddeder. Davacı bu karara itiraz ederek, Federal Mahkemeye başvurur.

Gerekçe. E. 6: Federal Mahkeme'ye göre, *bir şirket alacaklısının alacağının şirkete olan pay borcunun ödenmesinde takas edilmesinin -davacının ve ilk derece mahkemesinin görüşünün aksine- aynı sermaye taahhüdü olmadığı, çünkü böyle hukukî işlemlerin şirketlerin malî durumunun düzeltilmesinde sıkça gerçekleştirildiğinden, hiçbir şekilde yasaya da aykırı olmadığı (Siegwart, Art. 633 OR N. 14; v. Steiger, Das Recht der Aktiengesellschaft in der Schweiz, 2. Aufl., S. 101; BGE 26 II 437, BGE 58 II 155) ve bu durumun İsv.*

Ticaret Sicili Tüzüğü'nün 80. maddesinde de açıkça kabul edildiği ve sermaye borcunun ödendiği ve alacaklının talebinin, İsv. Ticaret Sicili Tüzüğü'nün 80. maddesine göre resmi şekilde onaylanmış belgede yer almasının gerekmediği belirtilmiştir (E. 7)."

Önemle belirtelim, *İsvBK m. 652c hükmünde, sermaye artırımının düzenlediği kanunda aksi öngörülmemişse, taahhüt edilen sermayenin ödenmesinin kuruluşla ilişkin hükümlere göre yapılacağı* belirtilmiştir. Bu durumda, bedelli sermaye artırımında taahhüt edilen payların ödeme şartlarının belirlenmesi hususunda önce konuya ilişkin kuruluş hükümleri ve sonra da diğer hükümlerin açıklanması yararlı olacaktır.

2. 1991 Tarihli İsvBK'daki Durum

İsvBK' nun 1991 değişikliğinde, İsvBK m. 634a/2'de, "yönetim kurulunun *ortakların bakiye sermaye borcunun takas yoluyla ödenmesine karar vereceği*" ve sermaye artırımının düzenlendiği İsvBK m. 650e/2 hükmünde de, yönetim kurulunun düzenleyeceği beyanda, "*borcun varlığı ve takas edilebilirliğinin*" yer alacağı düzenlenmektedir. Bu hükümlerdeki önemli yenilik, ortağın şirketten olan alacağının sermaye borcuyla takas edilmesi durumunda, alacağın gerçekten mevcut ve takas edilebilir olması gerektiği ve *takas yoluyla ödemenin de, İsvBK m. 652e, N. 2 ve m. 635, N. 2 hükümlerine eklenerek, mevcut sermaye borcunun ödenmesinin, bağımsız bir ödeme seçeneği olarak öngörülmüş olmasıdır*³⁹. Ayrıca, bu düzenleme ile kanun koyucu, İsviçre Federal Mahkemesinin BGE 87 II 177 sayılı kararına uygun olarak, takas yoluyla sermaye borcunun ödenmesinin, Alman hukukun aksine, aynı sermaye değil, nakdi sermaye olduğunu kabul edilmiştir. Dolayısıyla alacaklının, şirkete sermaye borcunu ödeme amacıyla verdiği para alacağının sermaye borcuyla takası, İsvBK m. 120 (TBK m. 139) anlam ve kapsamında gerçekleşecektir⁴⁰. Bu bağlamda, takas yoluyla ödemenin kuruluşla nazaran daha çok kişisel nitelikli anonim şirketlerde mali durumun sağlığa kavuşturulması durumlarında başvurulduğu belirtilmektedir⁴¹.

(39) Böckli, P.: Aktienrecht, 3. Aufl., Zürich 2004, § 2, N. 123; Zindel, G./Isler, R. P: Basler Kommentar, 2. Auflage, Basel 2012, Art. 652c, N. 3.

(40) Böckli, § 2, N. 123.

(41) Zindel/Isler, Art. 652c, N. 3; Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 52, N. 122, Böckli, § 1, N. 411 ve N. 426, dn. 840.

Öte yandan, 1991 revizyonuna ilişkin 1983 tarihli Gerekeçede (*Botschaft*), sermaye artırımında şirket borcunun ortağın şirketten olan alacağıyla takas edilmesinde, alacağın “*ifa edilebilirliği*”, “*karşılıklığı*” ve “*aynı cinsten olabilirliği*” özellikle vurgulanmaktadır. *İfa edilebilirlik*, şirkete karşı olan alacağın vadesi gelmiş olmasını; *karşılıklık*, özellikle alacak ve borcun karşılıklılık durumunun tam olması ve alacak ile borcun aynı türden olmasını, yani özdeş (içsel değerlerin aynı olmasını)⁴² ifade etmektedir. Bu şartlar dikkate alındığından, ciddi bir yasal dayanağı olmayan, yani fiktif alacakların sermaye borcunun ödenmesinde kullanılması artık mümkün değildir. Bu nedenle, yapılan sermaye artırımında esas sözleşmenin ilan edilmesinin gerekmeyeceği belirtilmektedir⁴³. Ayrıca öğretilde, *sermaye artırımında alacağın takas yoluyla ödemenin*, Alman hukukundan farklı olarak, “bağımsız, kendine özgü” nitelikte (*eigenständiger Charakter*) *üçüncü bir sermaye türü/sermaye ifası yöntemi olduğu kabul edilmektedir*⁴⁴. 1983 tarihli Gerekeçeye (*Botschaft*) göre, kuruluşta sermaye borcunun alacağın takası yoluyla ödendiğinin esas sözleşmede gösterilmesi zorunlu değildir⁴⁵. Ancak, bu süreçte hileli işlemleri önlemek amacıyla, İsvBK m. 635/1, N. 2⁴⁶ uyarınca kurucuların, kuruluş raporunda pay taahhüdünün, alacağın takas edilerek ödendiğinin belirtmeleri gerekir. Ayrıca öğretilde, İsvBK m. m. 652e, N. 2⁴⁷ hükmünde, alacağın takasının, tüm

(42) Alacağın içsel (öz) değeriyle (*Werthaltigkeit*) ilgili olarak bkz. *Böckli*, § 2, N. 124.

(43) *Botschaft* 1983, s. 858: “*Der Gründungsbericht wird auch für die Liberierung durch Verrechnung vorgeschrieben (Ziff. 2). Es ist sicherzustellen, dass die Forderung, die mit der Liberierungsschuld zur Verrechnung gebracht wird, wirklich besteht und verrechenbar ist (Erfüllbarkeit, Gegenseitigkeit, Gleichartigkeit). Es kann nicht mehr vorkommen, dass künstlich geschaffene Forderungen, die eines ernsthaften Rechtsgrundes entbehren, zur Liberierung des Grundkapitals verwendet werden. Es kann somit auf eine Statutenpublizität verzichtet werden.*”

(44) *Botschaft* 1983, s. 789; *Schenker*, U.: *Basler Kommentar*, 4. Aufl, Art. 628, N. 2, *Zindel/Isler*, Art. 652c, N. 4a; *BGE* 87 II 169 (177, E. 5).

(45) *Botschaft* Aktien- und Rechnungslegungsrecht, s. 1642.

(46) Bu hükmü göre, “*kurucular, yazılı olarak verecekleri kuruluş raporunda, borcunun takas edilebilirliği ve varlığını hakkında bilgi verirler.*” Kurucular beyanının düzenlediği TTK m. 349, 6335 sayılı kanunla ilga edildi. Ancak TTK m. 343/1, cüm. 2’deki, “*sermaye olarak konulan alacakların gerçekliğinin ve geçerliğinin m. 342’de belirlendiği, tahsil edilebilirliği ile tam değerleri*” ifadesi mealen İsvBK m. 635/2 hükmünü karşıladığı söylenebilir.

(47) *Mehazın Kanununun bu hükmü, yönetim kurulunun sermaye artırımına ilişkin beyanına ilişkin olup, karşılığı, TTK m. 457/2, cüm. 4 hükmüdür. Buna göre, “... Bir borcun takası söz konusu ise, bu borcun varlığı, geçerliliği ve takas edilebilirliği ... hakkında belgeli ve gerekçeli açıklamalar yer alır”.*

sermaye artırımı sürecini değil, sadece alacağın gerçekte mevcut olduğunu ve takas edilebilirliği açısından, nitelikli sermaye artırımında olduğu gibi, denetçi raporu ve yönetim kurulunun sermaye artırımı raporunun bu sürecin ayrılmaz bir parçası olduğu vurgulanmaktadır⁴⁸.

Sermaye artırımının geçerli ve *tam değerli olmayan bir alacak ile (nicht mit vollwertige Forderung)* şirkete karşı takas edilmesinde, sermaye borcunun tam olarak ödenip ödenmeyeceğine ilişkin öğretilerdeki tartışmalara işaret eden *Böckli*, kayıtlı sermaye sisteminde, bir AŞ'nin sermaye artırımında, pay sahibi B'ye olan 500.000 CHF tutarındaki alacağının takas edilmesine ilişkin önce aşağıdaki örneği verir:

“- Yönetim kurulu esas sermayeyi, bir payın itibari değeri 10 CHF olan 500.000 CHF'den 1.000.000 CHF'ye çıkarma kararını alır⁴⁹; şirketten alacaklı olan pay sahibi B, 500.000 CHF tutarındaki şirkete karşı olan alacağını takas ederek, alacak hakkından feragat ettiğini ve 500.000 CHF sermaye borcunu bu suretle ifa ettiğini beyan eder;

- Yönetim kurulu, sermaye artırımı raporunda sadece alacağın varlığını değil, aynı zamanda borcun takas edilebilirliğinin de açıklanması ve denetçi de bu beyanı doğrulamalıdır;

- Yönetim kurulu noterde, 500.000 CHF tutarında yeni çıkarılan 50.000 itibarlı değerde yeni seri nama payların bedelinin tamamen ödendiğini ve bu beyanın İsvBK m. 653f'ye göre uyarılma sürecinde esas sözleşmesindeki sermaye maddesinin değiştirilmiş yeni şeklini onaylatır.

- İtibari değeri 10 CHF itibari tutarındaki 50.000 adet ödenmiş sermaye artırımı kararı ticaret siciline tescil ve ilan edilir; sermaye artırımı kararı ve raporlar da sicil dairesine tevdi edilir;

- Şirket, eski alacaklısı ve yeni pay sahibi olan B'ye beheri 10 CHF itibari değeri olan 50.000 adet nama yazılı paylarını toplam 100.000 adete çıkartır⁵⁰.”

(48) *Böckli*, § 2, N. 123.

(49) *Böckli*, aşağıda da açıkladığı gibi, sermayenin %100 artırımı örneğini bilinçli olarak vermektedir; çünkü kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu mevcut ödenmiş sermayeyi ancak %50 oranında artırma yetkisine sahiptir (İsvBK m. 651/2, 1996 tarihli Kotasyon Tüzüğü'nün m. 12/1).

(50) *Böckli*, § 2, N. 124

Yazar, daha sonra yukarıda açıklanan şirket borcunun sermayeye alacak ile takas edilmesine ilişkin sürecinin hukuki sorunlarını şöyle değerlendirir: Yukarıda örnekte, şirketin borcunun takas yoluyla sermaye artırımına ilişkin sürecin, borçlar hukuku ve şirketler hukuku cephesinden farklı değerlendirilmesi gerektiğini belirterek şöyle devam eder: İlk olarak borçlar hukuku kapsamında alacaklı B'nin alacağından feragat etmesi süreci; diğeri, şirketler hukuku kapsamında nominal değeri 10 CHF olan 50.000 yeni pay çıkarılması sürecidir. İlk süreç, yasaya uygun ve yararlıdır; ikinci süreç ise, özellikle yeni ihraç edilen payların kote edilmesi gerektiğinden (1996 tarihli *Kotierungsreglement m. 12/1 uyarınca*)⁵¹ hukuka aykırı ve zararlıdır⁵². Ayrıca, böyle bir sermaye artırımında B'nin takas beyanında alacağından feragat etmesi, özellikle şirketin diğer alacaklısı A için sevindiricidir. Şirket için de, örnekteki aşırı borçlanmayla “sıfır” olan sermayesi kârlı çıkmış olmaktadır. Ancak, esas sermaye mevcut duruma getirilmediğinden “*Forstmoser-Kuralı*” (İsvBK m. 725/2'deki aşırı borçlanma sebebiyle mahkemeye başvurma zorunluluğu kısa süreli bir kenara bırakılırsa) yerine getirilmiş olmaz. Bu nedenle, bu durumda bir bilanço hilesi veya “kötü yönetim” var demektir⁵³. Ancak, sermaye artırımında şirketin borcunun takas edilebilmesiyle ilgili olarak, İsvBK m. 725/2 ve 725a/1 hükümleri, borca batık durumunda bulunan bir şirketin pahasahiplerinin sermaye taahhüdünün takas yoluyla ödenmesi yasaklanmıştır⁵⁴.

İsviçre öğretisinde, tek kişi işletmeleri veya bir şahıs şirketinin⁵⁵ devralındığı durumlarda da kuruluş sırasında sermaye borcunun alacağın takas edilmesiyle ödenebileceği, hatta kuruluş sırasında böyle bir olgunun gerçekleşmesinin, kuruluşta takas yoluyla ödemeyi gerektirecek diğer ihtimallere göre

(51) Bu maddeye göre, kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu sermaye artırımını ancak ödenmiş sermayenin %50'i kadar artırmaya yetkilidir.

(52) *Böckli*, § 2, N. 131.

(53) *Böckli*, § 2, N. 126-127.

(54) *Böckli*, § 2, N. 134 ve İsv.İİK m. 213/4: “*Im Konkurs einer Kommanditgesellschaft, einer Aktiengesellschaft ..., einer Kommanditaktiengesellschaft, einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung oder einer Genossenschaft können nicht voll einbezahlte Beträge der Kommanditsumme oder des Gesellschaftskapitals sowie statutarische Beiträge an die Genossenschaft nicht verrechnet werden*”.

(55) Türk hukukunun aksine, İsviçre hukukunda şahıs şirketi olan kolektif ve adi komandit şirketlerin tüzel kişiliği yoktur.

sıkça görüldüğü belirtilmektedir⁵⁶. Bu durumda, anonim şirketin kuruluşunda alacağın takası, bir işletmenin aktif ve pasifleriyle birlikte devralınması ve devralınan işletmenin alacaklılarının alacakları yerine devralan şirketin paylarını almayı kabul etmeleri halinde mümkün olmaktadır.

3. “01.01.2023” Tarihinden İtibaren Geçerli Olan Yeni Düzenlemeler

Takriben on dört yıldan beri devam eden İsvBK’nın anonim şirketlere ilişkin büyük revizyon çalışmaları, nihayet 19.6.2020 tarihinde sonuçlandı. Konuya ilişkin yapılan değişikliklerde, İsvBK’nın ilgili hükümleri 1.1.2023 tarihinden itibaren geçerli olarak aşağıdaki şekilde değiştirildi⁵⁷. Sırasıyla “Kuruluş”, “Kuruluş akdi” ve “İçerik” kenar başlıkları altında düzenlenen İsvBK m. 629 hükmü şu şekildedir:

“1) Şirketin düzenlediği kuruluş akdinde, kurucuların resmi şekilde onaylı belgede, anonim şirketi kurduklarını ve esas sözleşme organlarını atadıkları belirtilir.

2) Bu kuruluş akdinde kurucular payları taahhüt eder ve şu hususları belirterek, temin ederler:

1. tüm payların geçerli olarak taahhüt edildiğini;

2. taahhüt edilen payların çıkarılan payların toplam tutarını karşıladığını;

3. kuruluş akdinin imzalandığı anda pay bedellerine ilişkin yapılan ödemelerin yasal ve sözleşmede öngörülen şartları karşıladığını;

4. belgelerde belirtilenlerin dışında hiçbir ayni sermayenin, takas edilecek varlıkların veya özel menfaatlerinin bulunmadığını.”

İsvBK m. 634a hükmü ise şu şekildedir:

“1) Sermaye borcunun ödenmesi, bir alacağın takas edilmesiyle de gerçekleştirilebilir.

(56) von Büren, R./Stoffel, W. A./Weber, R. H.: Grundriss des Aktienrechts, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf 2007, N. 160.

(57) TTK m. 457/2-a hükmünün karşılığı olan İsvBK m. 652e, N.1’de yer alan “aynının devralınması” (Sachübernahme) sözcüğüne, 1.1.2023’ten itibaren olmak üzere yer verilmedi.

2) Bir alacağın takası, şirket aktifleriyle karşılanmasa⁵⁸ bile, karşılık olarak geçerlidir.

3) *Esas sözleşmede takas edilen alacağın miktarı, pay sahiplerinin isimleri ve bunlara verilecek paylar belirtilir. Genel kurul, esas sözleşmedeki ilgili hükümleri ancak 10 yıl geçtikten sonra kaldırabilir.*”

Son olarak paysahiplerinin sermaye borcunun ödenmesinin düzenlendiği İsvBK m. 634b hükmü ise aşağıdaki şekildedir:

“1) *Yönetim kurulu, bedelleri tamamen ödenmemiş paylara ilişkin bakiye sermaye borcunun ödenmesine ilişkin karar alır.*

2) *Bakiye sermaye borcunun ödenmesi, aynı sermaye, nakden ödeme, takas yoluyla ya da serbestçe tasarruf edilebilir özsermayeye dönüştürülmek suretiyle yapılabilir.*”

SONUÇ

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, bir ortağın şirketten olan muaccel alacağının sermaye artırımında yeni pay alma hakkının kullanılmasından kaynaklanan borcu ile geçerli olarak takas edilebilmesi, işlemin TTK ve vergi kanunlarındaki hükümlere tam olarak uyularak yapılması halinde ve özellikle şirket yönetiminde olan ve imza yetkisine sahip bulunan paysahiplerinin şirketten olan alacağının (sermaye avansının) sermayeye dönüştürülmesi durumunda, bilirkişinin düzenleyeceği raporda bu alacağın varlığı, geçerliliği ve takas edilebilirliği hususunun ve mevzuatta öngörülen tüm koşulların (TTK m. 457/2-a, m. 583/5; 5520 sayılı KVK uygulanmasına ilişkin Seri No:

(58) Konu hakkında 2016 tarihli Tasarının Gerekçesindeki açıklama şöyledir: “Maddenin 2. fıkrasında, sermaye artırımında sermaye borcunun takasıyla ifasının geçerli olup olmadığı sorunu; özellikle de şirketin mali durumunun düzeltilmesine ilişkin yapılmış olması durumunu ele alınmaktadır. *Sermayenin borcunun ödenmesine ilişkin takas edilecek alacak, mutlaka şirketin aktifleri/malvarlığı ile karşılanmak zorunda değildir. Dolayısıyla tam değeri/nominal değeri üzerinden tahsil edilebilir olmayan alacakların takas edilmesi geçerli değildir. Alacak her ne kadar tam değerli olmasa da, yani tam olarak tahsil edilebilir olmasa da, önemli olan takasın şirketin borçlarının azalması sonucunu doğurmasıdır. Şirkete nakit sermaye akışı olmasa da, şirketin borçları takas edilecek alacak miktarı kadar azalmış olacak ve yabancı kaynakların özsermayeye dönüşmesiyle şirketin mali durumu iyileşecektir. Bu nedenle, takasın bu gibi durumlarda da uygulanabilirliğini kabul etmek, şirket ekonomisi bakımından son derece yararlıdır.*”

1 Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nin 10 Seri No'lu Tebliğ ile değiştirilen, "Sermaye Avanslarının Durumu" başlığını taşıyan m. 10.6.3.1.1 hükmü ve Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 459) m. 4'teki "Tevsik Zorunluluğunun Kapsamı ve Tutarı" hükmüne ilişkin Genelgenin m. 4.1'deki tüm koşulların) tam olarak karşılandığının açıkça belirtilmesi halinde mümkün olacağı kanaatindeyim.

KAYNAKÇA

- Arıcı, M. F.:** Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasağı, İÜHFİM 2015, C. LXXIII, S.1, s. 319-338.
- Ayoğlu, T.:** Sermaye Avansı Kavramı Üzerine Düşünceler, Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan, İstanbul 2017, s. 29-58.
- Böckli, P.:** Aktienrecht 3. Auflage, Zürich 2004.
- von Büren, R./Stoffel, W. A./Weber, R. H.:** Grundriss des Aktienrechts, 2. Auflage, Zürich-Basel-Genf 2007.
- Conkar, M. H.:** Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye, İstanbul 2015.
- Doğan, Z.:** Sermaye Tamamlama Fonunun Muhasebeleştirilmesine İlişkin Öneriler, Vergi Raporu 2020, S. 245, s. 11-26.
- Erdağ, N.:** Şirketlerde Sermaye Avans Bedelinin Hukuki Boyutu, 2 Haziran 2014, <https://www.nevzaterdag.com/sirketlerde-sermaye-avans-bedelinin-hukuki-boyutu> (Erişim 20.10.2023).
- Forstmoser, P./Meier-Hayoz, A./Nobel, P.:** Schweizerisches Aktienrecht, Zürich 1996.
- Göksoy, Y. C.:** Sermaye Şirketlerinde Ortakların Şirketten Alacakları ile Bu Alacakların Sermayeye İlavesi Suretiyle Yapılan Sermaye Artımının Özel Hukuk Açısından Değerlendirilmesi, Regesta 2019, C. 4, S. 1, s. 57-88.
- Göle, C.:** Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Borcu ve Bu Borcu İfada Temerrüt, Ankara 1976.
- Kırca, İ./Şehirali Çelik, F. H./Manavgat, Ç.:** Anonim Şirketler Hukuku, C. 1, Ankara 2013.
- Maç, M.:** Sermaye Raporu ile Sermaye Artırımı, <http://huseyinust.comkonu-sermaye-avansi-raporu-ile-sermaye-artirimi.html> (Erişim 20.10.2023).
- Özdin, F.:** Sermaye Artırımında Sermayenin "Takas" Suretiyle Sağlanması İşleminin Hukuki Niteliği ve Takas Konusu Alacağın "Değerlendirilmesi" Meselesi, LHD 2020, C. 18, S. 208, s. 1573-1638.
- Poroy, R./Tekinalp, Ü./Çamoğlu, E.:** Ortaklıklar Hukuku I, 15. Bası, İstanbul 2021.

Pulaşlı, H.: Anonim Şirketlerde Yeni Pay Alma Hakkı, Rüçhan Hakkı ve Kâr Payı Hakkına İlişkin Önemli Sorunlar, Batider 2023, C. XXXIX, S. 2, s. 237-274.

Pulaşlı, H.: Şirketler Hukuku Şerhi, 4. Baskı, Ankara 2022.

Schenker, U.: Basler Kommentar 4. Auflage, Basel 2012.

Yüce, A. A.: Anonim Şirketlerde Sermaye Borcunun Takas Ödenmesi, Doktora Tezi, Kayseri 2020.

Zindel, G./Isler, R. P: Basler Kommentar, 4. Auflage, Basel 2012.

